Sindikat kulture in narave Slovenije – GLOSA

Zveza sindikatov vseh glasbenikov Slovenije – ZSVGS

Združenje fonogramske industrije – ZFIS

Združenje imetnikov pravic Slovenije – ZIP

Ljubljana, 10.11.2026

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport
Kotnikova ulica 5
1000 Ljubljana

Zadeva: ZAHTEVA ZA ZAUSTAVITEV PREDLOGA SPREMEMB ZKUASP IN PRIPRAVO NOVE, SORAZMERNE UREDITVE

Spoštovani,

podpisane organizacije, ki združujemo oziroma zastopamo interese imetnikov avtorske in sorodnih pravic, odločno nasprotujemo posredovanju predlaganih sprememb ZKUASP, ki so jih prejele koalicijske stranke, v vladno proceduro v trenutni obliki.

Ne nasprotujemo spremembi zakonodaje, ki je potrebna za odpravo očitkov Evropske komisije. Nasprotujemo pa temu, da se omejen in jasno identificiran problem izkoristi za **radikalno preoblikovanje celotnega sistema kolektivnega upravljanja**, brez dokazane potrebe, brez ustrezne analize učinkov ter na potencialno škodo prav tistih, ki naj bi jih zakon varoval.

Zato ministrstvo pozivamo, da predlog ustavi, ponovno premisli njegovo temeljno zasnovo in pripravi novo rešitev v dialogu z imetniki pravic.

Iz javno objavljenih razlogov postopka Evropske komisije ne izhaja zahteva po tako obsežnem preoblikovanju sistema kolektivnega upravljanja, kot ga predvideva obravnavani predlog. To je bistvo naše intervencije.

Komisija ni zahtevala tega, kar predvideva obravnavani predlog

Evropska komisija je 30. januarja 2026 proti Sloveniji začela postopek INFR(2025)4023. V javno objavljeni obrazložitvi je problem izrecno opisala skozi izključno pravico avtorja dovoliti ali prepovedati priobčitev javnosti njegovih del ter skozi pomanjkanje možnosti avtorja, da takšno pravico upravlja individualno oziroma jo zaupa izbranemu subjektu.

Iz javno objavljene obrazložitve ni razvidno, da bi Komisija zahtevala odpravo obveznega kolektivnega upravljanja samostojnih zakonskih pravic do nadomestila, uvedbo konkurence

med kolektivnimi organizacijami pri upravljanju istovrstnih pravic ali razdrobitev obstoječega sistema zbiranja in delitve nadomestil.

Obravnavani predlog zato po našem mnenju daleč presega problem, identificiran v opominu Komisije. Če je treba odpraviti omejitev pri upravljanju izključne pravice, jo odpravimo le tam, kjer problem obstaja.

Ne podirajmo zaradi enega potrebnega popravka sistema, ki se je gradil 25 let.

Izključna pravica in pravica do nadomestila nista ista stvar

To razlikovanje je za predlagano reformo ključno. Pri izključni pravici imetnik načeloma odloča: dovolim ali prepovem uporabo. Zato razumemo in podpiramo zahtevo, da ima pri takšni pravici imetnik možnost izbire načina upravljanja.

Pri zakonski pravici do nadomestila pa je ekonomska in pravna logika drugačna. Bistveno vprašanje ni, kdo bo dovolil uporabo, ampak kako zagotoviti, da bo iz množice različnih vrst uporab varovanih del nadomestilo sploh pobrano in pravilno razdeljeno imetnikom pravic.

Posebej opozarjamo, da predlagana ureditev razširjenega kolektivnega upravljanja vključuje tudi samostojne zakonske pravice do nadomestila, ki pripadajo avtorjem tudi po prenosu njihovih izključnih pravic, ter pravice izvajalcev in proizvajalcev fonogramov oziroma videogramov. **Pri teh pravicah ne gre za odločanje o dovoljenju ali prepovedi uporabe, temveč za zagotavljanje plačila za uporabo varovanih del in drugih predmetov varstva.** Njihovo vključevanje v sistem, ki omogoča izključevanje posameznih imetnikov pravic, ni utemeljeno z javno predstavljenimi očitki Evropske komisije in lahko bistveno zmanjša učinkovitost pobiranja ter delitve nadomestil.

Direktiva 2014/26/EU izrecno poudarja, da kolektivne organizacije imetnikom omogočajo prejemanje nadomestil za uporabe, ki jih sami ne bi bili sposobni nadzorovati ali uveljavljati, vključno z uporabo na tujih trgih. Direktiva kolektivno upravljanje razume kot sistem licenciranja, spremljanja uporabe, uveljavljanja pravic, pobiranja prihodkov in njihove delitve.

Tudi Direktiva (EU) 2019/790 visoko raven varstva imetnikov, učinkovito urejanje pravic in preprečevanje razdrobljenosti postavlja med cilje evropskega avtorskega prava, hkrati pa poudarja kulturno raznolikost.

Evropske zahteve je mogoče izpolniti z ustrezno ureditvijo možnosti izbire pri izključnih pravicah, ne da bi bilo treba zaradi tega posegati tudi v sistem obveznega kolektivnega upravljanja zakonskih pravic do nadomestila.

Gospod XY in vsi glasbeniki, ki so sodelovali pri njegovih posnetkih

Poglejmo povsem konkreten primer.

Uveljavljeni slovenski glasbenik, gospod XY, se odloči, da bo svoje pravice odslej upravljal sam. Toda gospod XY svojih skladb ni posnel sam.

Na posnetkih sodelujejo njegova spremljevalna skupina, štirje spremljevalni vokalisti, štirje godalci, trije trobilci, pri dveh skladbah pa celo otroški pevski zbor.

Kaj pa vsi ti glasbeniki?

ZASP izvajalcem priznava pravico do deleža na nadomestilu za priobčitev javnosti fonograma, 130. člen pa določa obveznost plačila enkratnega primernega nadomestila za takšno uporabo in njegovo delitev med proizvajalca fonograma in izvajalce. Pravica do

nadomestila torej ne pripada zgolj gospodu XY, temveč tudi drugim upravičenim izvajalcem, katerih izvedbe so posnete na fonogramu.

Predpostavimo, da se gospod XY odloči izključiti svoje pravice iz kolektivnega upravljanja, vsi drugi sodelujoči izvajalci pa ostanejo v sistemu. Radio nato predvaja njihov skupni posnetek.

Kako bo v takšnem primeru potekalo pobiranje nadomestila? Kako se bo določil in uveljavljal delež izvajalca, ki se je iz sistema izključil? Kdo bo preverjal pravilnost obračunov in kako bo preprečeno podvajanje zahtevkov? Ali bo moral vsak godalec, trobilec in spremljevalni vokalist sam preverjati, ali je bilo njegovo nadomestilo pravilno obračunano?

Predlagana ureditev celo odpira vprašanje, kako bo učinkovala izključitev posameznega imetnika pravic, saj govori o izključitvi dela iz repertoarja kolektivne organizacije, čeprav na istem fonogramu obstajajo pravice različnih imetnikov.

Na enem posnetku lahko sodeluje več deset glasbenikov. **Njihove pravice so samostojne, uporaba posnetka pa je ena sama.** Kako naj se zagotovi učinkovito upravljanje vseh teh pravic, če se nekateri izvajalci iz sistema izključijo, drugi pa v njem ostanejo?

Zanimivo je, da že veljavni 10. člen ZKUASP pri individualnem upravljanju pravice javnega predvajanja določenega glasbenega dela z določenim fonogramom predvideva izjemo, kadar ima posameznik vse potrebne materialne avtorske in sorodne pravice za takšno uporabo. To ni nepomembna podrobnost. Gre za varovalko, ki upošteva, da na enem posnetku obstajajo pravice različnih imetnikov.

Ali predlagatelj pojasnjuje, kako bodo te pravice varovane in kako bo urejeno njihovo skupno uveljavljanje, če se možnosti individualnega upravljanja razširijo?

Prav zato obstaja kolektivno upravljanje. Ne zato, da bi varovalo obstoj posameznih organizacij, ampak zato, da omogoča učinkovito pobiranje in pravično delitev nadomestil vsem upravičencem, tudi tistim, ki svojih pravic sami ne morejo učinkovito uveljavljati.

Pet kolektivnih organizacij, pet tarif. Katera je prava?

Zakaj bi Slovenija ob sklicevanju na evropsko pravo sprejela ureditev, ki pri množičnih uporabah vodi prav v nasprotno smer: v drobitev, podvajanje sistemov in rast transakcijskih stroškov? **Rezultat lahko namesto učinkovite konkurence postane več računov, več administracije in manj pravne varnosti.**

Primerjava s klasičnim gospodarskim monopolom je zavajajoča. Tarife kolektivne organizacije niso cena izdelka, ki bi jo monopolist poljubno določil. Določajo se v zakonsko urejenih postopkih in skozi pogajanje z uporabniki. Če namesto ene organizacije isti segment repertoarja upravlja pet organizacij, uporabnik, ki potrebuje celoten repertoar, ne more izbrati najcenejše in štirih zavrniti. Potreboval bo vseh pet.

Predpostavimo, da se za upravljanje iste vrste sorodnih pravic glasbenih izvajalcev ustanovi pet kolektivnih organizacij, vsaka s svojim repertoarjem. Predlog sicer predvideva tudi reprezentativno kolektivno organizacijo, vendar ob možnosti izključevanja posameznih imetnikov pravic ostaja odprto vprašanje, koliko vzporednih razmerij in postopkov bi lahko nastalo.

Ali se bodo morali uporabniki za uporabo posnete glasbe pogajati z več organizacijami? Katera tarifa bo veljala za kateri repertoar? Kako bo preprečeno podvajanje zahtevkov za isto uporabo in kako bodo uporabniki vedeli, komu in koliko morajo plačati?

Kaj pa, če uporabniki ne bodo želeli pristopiti k pogajanjem ali če dogovor o tarifi ne bo dosežen?

Res je, ZKUASP predvideva možnost odločanja Sveta za avtorsko pravo. Toda ali si predlagatelj predstavlja, da bo Svet ob obstoječih nalogah učinkovito reševal še morebitne vzporedne tarifne spore med več organizacijami in uporabniki? Koliko časa bodo takšni postopki trajali in kdo bo medtem zagotavljal, da bodo glasbeniki pravočasno prejemali svoja nadomestila?

Namesto:

1 uporabnik → 1 pogodba → 1 tarifa → 1 račun → zakonita raba varovanih del

lahko dobimo:

1 uporabnik → 5 pogodb → 5 pogajalskih procesov → 5 tarif → 5 računov → 5 stroškovnih struktur → velika pravna negotovost pri rabi varovanih del

Ni izkazano, da bi se skupna masa zbranih nadomestil zaradi tega povečala. Nasprotno, obstaja resna nevarnost podvajanja fiksnih administrativnih stroškov. In ti stroški bodo na koncu plačani iz istega vira: iz nadomestil, namenjenih avtorjem, izvajalcem in drugim upravičencem.

Naše merilo ni število organizacij, temveč učinkovitost pobiranja in pravičnost delitve: koliko nadomestil po odštetju stroškov dejansko prejmejo avtorji, izvajalci in drugi imetniki pravic.

Od pravice na papirju se ustvarjalec ne more preživljati. Pomembno je, koliko denarja dejansko pride do njega.

Predlagana ureditev ustvarja pravno negotovost tudi za uporabnike varovanih del

Vzemimo primer radijskega programa. Danes lahko za določeno kategorijo pravic z razmerjem z eno kolektivno organizacijo uredi uporabo najširšega repertoarja. **Če bi predlagana ureditev povzročila razdrobljenost upravljanja, bi moral radijski program ugotavljati, katere pravice in kateri repertoar upravlja kateri subjekt.** Najenostavnejši poslovni odgovor uporabnika bo lahko: zožimo repertoar, uporabljajmo le tisto, kar je pravno gotovo. To bo pripeljalo do siromašenja kulturne krajine in do padca motivacije za novo ustvarjalnost.

Še bolj absurden je položaj frizerskega salona, bara, trgovine ali hotela. **Frizerka, ki posluša radijski program, ne izbira posnetkov, ki jih predvaja radijski program. Kako naj ve, ali je radio pravkar predvajal delo imetnika, ki se je izločil iz določenega sistema upravljanja? Kako naj zagotovi popolno zakonitost uporabe nečesa, nad čimer nima nobenega dejanskega nadzora?**

Ali naj bar, ki predvaja album z 12 posnetki, preverja vsako skladbo in vsakega posameznega upravičenca ter skladbo preskoči, ker je eden od njih izstopil iz določenega režima? To ni učinkovito upravljanje pravic. To je recept za pravno negotovost.

Predlagani mehanizem izključevanja posameznih del in obveščanja uporabnikov v kratkih rokih dodatno odpira vprašanja, kako naj uporabniki sproti preverjajo obseg upravljanega repertoarja in zagotavljajo zakonitost uporabe. Prav tako niso ustrezno razjasnjene posledice morebitnih sprememb reprezentativnosti kolektivnih organizacij za veljavne skupne sporazume, tarife, pogodbe in že nastala pravna razmerja.

In gospodarsko racionalna posledica pravne negotovosti je predvidljiva: uporabnik bo zmanjšal uporabo varovanega repertoarja ali izbral repertoar, ki ga najlažje uredi. S tem bodo najbolj prizadeti prav slovenski, manjši in manj uveljavljeni repertoarji, katerih pogajalska moč je bistveno šibkejša od velikih mednarodnih katalogov. In ponovno: siromašenje kulturnega prostora in udarec spodbujanju kulturnoumetniškega ustvarjanja in razširjanja novih avtorskih del na področjih, pomembnih za ohranjanje kulturne raznolikosti.

Kdo bo zaščitil mladega slovenskega glasbenika?

Predstavljajmo si mladega slovenskega glasbenika, katerega skladbe se predvajajo na lokalnem radiu, v gostinskih lokalih in na prireditvah. Za vsako posamezno uporabo ne more sam sklepati pogodb, preverjati evidenc, izvajati nadzora in izterjevati drobnih zneskov.

Kolektivno upravljanje omogoča, da so tudi te razpršene uporabe del širšega, ekonomsko vzdržnega sistema.

Če bi zaradi razdrobljenosti strošek zbiranja in izterjave za manjše repertoarje postal nesorazmeren pričakovanim nadomestilom, bi bili ti ustvarjalci posebej izpostavljeni. **Veliki katalogi imajo več možnosti za lastno pravno in poslovno zastopanje; posamezni domači ustvarjalec jih nima.**

Prav zato kolektivno upravljanje obstaja: da je učinkovito uveljavljanje pravic dostopno tudi tistim, katerih posamezna uporaba ne ustvarja velikih prihodkov.

Največja nevarnost predlaganih sprememb je tako lahko prav v tem, da bodo veliki in ekonomsko močnejši repertoarji zaradi svojih razvitih sistemov zastopanja lažje ohranili učinkovito uveljavljanje pravic, manjši domači ustvarjalci pa bodo nosili posledice višjih stroškov, dolgotrajnih postopkov in neučinkovite izterjave.

Ne nasprotujemo plačevanju tujih izvajalcev. Nasprotujemo pa ureditvi, ki bi lahko domače ustvarjalce pri dejanskem uveljavljanju njihovih pravic postavila v slabši položaj.

Slovenija ni trg, ki bi si lahko privoščil multipliciranje fiksnih stroškov

Na majhnem nacionalnem trgu drobljenje sistema nima enakih ekonomskih učinkov kot na velikih trgih.

Vsaka nova organizacija potrebuje:

- strokovno in pravno službo,
- informacijski sistem,
- podatkovne baze repertoarja,
- nadzor uporabe,
- obračunavanje in fakturiranje,
- izterjavo,

- delitev ter
- izpolnjevanje zahtevnega regulatornega okvira ZKUASP.

Pet organizacij NE pomeni petkrat več prihodkov. Pomeni pa pet stroškovnih struktur, ki se financirajo iz istega slovenskega trga.

Zato sicer razumemo prizadevanje ministrstva za omejevanje stroškov upravljanja. Toda stroškovna kapica ima smisel samo, če sistem omogoča doseganje ekonomije obsega. Če zakon organizacije najprej prisili v drobitev trga, nato pa jim administrativno omeji stroške, jih lahko prisili predvsem v opuščanje dejavnosti spremljanja, nadzora in izterjave, ki danes ustvarjalcem prinašajo denar. To ni varstvo imetnika pravice. To je zmanjševanje njegove dejanske možnosti, da pravico uveljavi.

Ob tem predlog uvaja tudi dodatne obveznosti, povezane z revidiranjem, nadzorom poslovanja, spremljanjem reprezentativnosti in izključitev imetnikov pravic ter prilagajanjem informacijskih sistemov. Povečujejo se lahko tudi stroški pravnega uveljavljanja pravic, dokazovanja upravičenosti do nadomestil in izterjave. Te spremembe lahko občutno povečajo stroške upravljanja, **medtem ko predlog hkrati uvaja zakonske omejitve stroškov poslovanja.**

Brez predhodne analize finančnih učinkov ni mogoče oceniti, ali bodo kolektivne organizacije ob predvidenih omejitvah lahko učinkovito izpolnjevale svoje zakonske naloge. Zmanjšanje dovoljenega deleža stroškov namreč ne pomeni nujno zmanjšanja dejanskih stroškov, temveč lahko pomeni predvsem zmanjšanje obsega nadzora, izterjave in drugih dejavnosti, od katerih so neposredno odvisna nadomestila imetnikov pravic.

Predlog gre neposredno proti zahtevi uporabnikov po skupnem računu

Posebej nerazumljivo je, da se predlaga razdrobljenost prav v času, ko tako uporabniki kot kolektivne organizacije poskušajo doseči konsolidacijo pobiranja in skupni račun. Bistvene sistemske pripombe uporabnikov v preteklih letih niso bile: želimo več kolektivnih organizacij in več računov. Ravno nasprotno: želja je manj administracije, manj pogodb, večja pravna varnost, enotno zbiranje in skupni račun. Predlagana ureditev **lahko povzroči razvoj v nasprotno smer.**

Ogrožena je kulturna raznolikost

To vprašanje ni zgolj ekonomsko. Direktiva 2014/26/EU poudarja pomen organizacij za kolektivno upravljanje tudi za kulturno raznolikost in dostop manjših ter manj priljubljenih repertoarjev na trg.

Zato nas skrbi tudi predlagana ureditev namenskih skladov. Podpiramo možnost, da so prejemniki pod ustreznimi pogoji tudi pravne osebe. Morebitna razširitev kroga upravičencev pa mora temeljiti na preglednih, objektivnih in z evropskim pravom skladnih merilih ter zagotavljati namensko in učinkovito porabo sredstev. Pri tem je treba upoštevati tudi pravila o uporabi prihodkov, zbranih na podlagi sporazumov o zastopanju tujih kolektivnih organizacij.

Legitimni namen namenskih skladov mora ostati spodbujanje ustvarjalnosti, kulturne raznolikosti ter socialne in izobraževalne podpore upravičencem. Spremembe zakonske ureditve morajo zagotavljati, da bodo sredstva dejansko prispevala k uresničevanju teh ciljev, ob upoštevanju posebnosti slovenskega kulturnega in ustvarjalnega prostora.

Zahtevamo ustavitev predloga

Od ministrstva zato pričakujemo:

1. **da sedanji predlog ne nadaljuje poti v vladno proceduro;**
2. **da se sprememba omeji na tisto, kar je za odpravo očitkov Evropske komisije dejansko potrebno, to je ustrezno ureditev možnosti izbire pri izključnih pravicah;**
3. **da se pri samostojnih zakonskih pravicah do nadomestila, zlasti pri pravicah avtorjev do nadomestila po prenosu izključnih materialnih avtorskih pravic ter pravicah izvajalcev in proizvajalcev (producentov) fonogramov oziroma videogramov, ohrani učinkovito obvezno kolektivno upravljanje, kjer je zaradi narave teh pravic in množičnosti uporabe individualno uveljavljanje praktično ali ekonomsko neučinkovito;**
4. **da reforma podpira možnost konsolidacije zbiranja, skupni račun, kakovost podatkov, nižje skupne stroške in višja neto izplačila imetnikom pravic;**
5. **da ministrstvo pred novim predlogom izvede resno analizo ekonomskih, pravnih in kulturnih posledic ter finančnih učinkov dodatnih obveznosti kolektivnih organizacij, zlasti na področju revidiranja, nadzora, informacijskih sistemov in uveljavljanja pravic, ter v pripravo neposredno vključi predstavnike imetnikov pravic in uporabnikov;**
6. **da se ob morebitni spremembi sistema kolektivnega upravljanja zagotovi pravna kontinuiteta obstoječih dovoljenj, veljavnost tarif in skupnih sporazumov ter varstvo že nastalih pravic, obveznosti in terjatev, tako da sprememba zakonodaje ne bo povzročila pravne praznine ali motenj pri zbiranju in delitvi nadomestil.**

Predvsem pa od predlagatelja pričakujemo konkretne odgovore, ne zgolj načelnih zagotovil o večji konkurenci in svobodi izbire. Naj pojasni, kako bo zagotovljeno enotno in učinkovito zbiranje nadomestil, kako bodo preprečeni tarifni spori in podvajanje zahtevkov ter kako bodo svoja nadomestila prejemali vsi upravičenci, ne le najbolj prepoznavni ustvarjalci.

Pričakujemo, da bo ministrstvo predstavilo strokovne in pravne razloge za predlagane sistemske spremembe ter zagotovilo odprt dialog z imetniki pravic in drugimi zainteresiranimi deležniki. Pred tako obsežnim posegom v obstoječi sistem je nujna celovita presoja njegovih pravnih, ekonomskih in kulturnih posledic.

Spoštovani,

slovenskega sistema kolektivnega upravljanja ni potrebno idealizirati. Treba ga je izboljševati. Toda izboljšava sistema za množično upravljanje pravic pomeni konsolidacijo, boljše podatke, manj administracije in več denarja za imetnike pravic. Ne pomeni množenja organizacij, računov in stroškov.

Zato vas pozivamo, da ne spreminjate jasno omejenega evropskega očitka v eksperiment s celotnim slovenskim sistemom kolektivnega upravljanja.

Evropske zahteve je potrebno izpolniti. Ni pa potrebno ob njihovem izpolnjevanju sprejemati rešitev, ki jih Evropa ni zahtevala in od katerih ni izkazano, da bi imeli koristi ne uporabniki ne imetniki pravic.

Ali bomo zaščitili sistem, ki imetniku zagotavlja dejansko plačilo, ali bomo ustvarili sistem, v katerem bo imel pravico na papirju, uporabnik pa izbiro med računi?

Glasbeniki ne potrebujejo petih organizacij, petih tarif in petih različnih možnosti, kje bodo iskali svoj denar. Potrebujejo sistem, ki bo zagotovil, da bodo za uporabo svojega dela dejansko in pravočasno plačani.

Naša zahteva je zato jasna: predlog ustavite, premislite in ga pripravite na novo. V korist imetnikov pravic, uporabnikov in slovenske kulture.

S spoštovanjem,

GLOSA – SINDIKAT KULTURE IN NARAVE SLOVENIJE

Zanj Mitja Šuštar

ZSVGS – ZVEZA SINDIKATOV VSEH GLASBENIKOV SLOVENIJE

Zanj Dušan Zore

ZDRUŽENJE FONOGRAMSKE INDUSTRIJE SLOVENIJE

Zanj Darjo Rot

ZDRUŽENJE IMETNIKOV PRAVIC SLOVENIJE – ZIP

Zanj Darjo Rot